

Innspill fra Utdanningsforbundet Elverum, april 2026

Fremtidens fellesskole

Regjeringen har satt ned to forskjellige kommisjoner som har jobbet parallelt siden hhv. januar/mai 2025, henholdsvis kommunekommisjonen og Fellesskoleutvalget.

Regjeringen sier om Fellesskoleutvalget at den ønsker en bredere diskusjon om skolens rolle og oppgaver, og har derfor satt ned et utvalg som skal se på hvordan skolen bør utvikles, slik at den også i framtiden på best mulig måte kan forberede barn i Norge til å kunne delta i utdanning, arbeid og i samfunnsliv. Et av spørsmålene er om skolen, slik den er organisert i dag, bruker ressursene våre godt nok - i en tid hvor forsvar og eldreomsorg vil kreve mer og mer av statsbudsjettet. Betyr dette at målet egentlig er å lete etter ytterligere kutt i et allerede økonomisk utarmet skolesystem framfor å faktisk sikre en *fellesskole* med et garantert minstetilbud for alle elever i Norge?

For 50 år siden, året før Norges investeringer i Nordsjøen begynte å gi reelle oljeinntekter, hadde vi en skole som hele verden misunte oss, med stor grad av likhet, voksentetthet, utstyr og gode bygg. Det var ikke noe problem å finansiere f.eks. musikkrom med klassesett av nye gitarer og andre instrumenter. Det var aldri noe spørsmål om å kunne kjøpe inn nødvendige materialer og verktøy til kunst og håndverksavdeling, og det var en selvfølge at man tok seg råd til å kjøpe inn skikkelige varer til mat og helse-faget hver uke. Å bestille buss til ekskursjoner flere ganger årlig var heller aldri noe problem. Det var også langt flere offentlige svømmehaller enn nå, 50 år senere.

Når og hvor ble Norge egentlig rammet av en slik fattigdom? Det er ikke lett å finne ut av dette når BNP i 1976 var på 196 milliarder, mens det 50 år senere hadde steget til 5700 milliarder. Dette tilsvarer en økning på 2.808 prosent. (Tall fra SSB.)

I samme periode har det vært 619 prosent prisøkning. Det vil si at den norske staten, kompensert for prisøkning, altså har blitt mer enn 4,5 ganger rikere på 50 år. Hvordan i all verden kan det da ha seg at skolen i løpet av disse årene har gått fra å være Rolls Royce-skolen til å bli Temu-skolen?

Det er i tillegg lagt ned utallige grendeskoler og det har vært innført utallige sparetiltak gjennom disse årene, som for eksempel nedleggelse av regionale kompetansesentra og nedbygging av lokale støttesystemer. Ingen av disse pengene har blitt igjen i skoleverket. Norge har blitt 4,5 ganger rikere, og skolen opplever samtidig kutt, og lærerne har mindrelønnsutvikling. Mandatet til Fellesskoleutvalget er allikevel å kutte enda flere penger. Hvor gikk det galt?

Det er, som sagt, samtidig nedsatt en kommunekommisjon. Denne har kommet med sin rapport, som i korte trekk går ut på å fullstendig demontere restene av alt som minner om *fellesskole*, blant annet lærernormen, som sikrer et minimumsantall lærere pr. elev. I helsesektoren er det kompetansekrav som foreslått opphevet, så vi vet da hva det neste

som venter skolen er også. Det hintes for så vidt om det nå også, gjennom «flere yrkesgrupper inn i skolen». Det foreslås fra Kommunekommisjonen å ha fullstendig lokal «fleksibilitet». Dette er vel nettopp det motsatte av å sikre et felles tilbud?

Politikerne våre mener mye om praksis og rutiner i skolen. De må selvfølgelig mene noe om innholdet i skolen, men da først og fremst på et overordnet systemnivå. Men aller mest må de begynne å ta ansvar for sine hovedoppgaver: Finansiering, rammer, rekruttering og sikring av minimumsnivåer!

Taket lekker, det er mugg i dusjen, malingen flasser av veggene, de fleste vinduene trekker og kan ikke åpnes, men politikerne bryr seg visst helst med ting som å minne læreren på selvfølgeligheter som å hilse på elevene i døra!

Alle skal involveres i utforming av læreplaner, valg av mål og retning for skolen, valg av metoder, offentlig debatt om skolen samt diverse viktige utvalg som f.eks. fellesskoleutvalget. Unntatt lærerne, da. De skal i våre dager fullføre sin mastergrad, for deretter å utsettes for systematisk micromanagement. Dessuten skal lærerne dekke over i mangelen på fag- og støttefunksjoner, samt utføre en nær endeløs rekke av andre plikter, som dokumentasjon og plan- og rapportskriving. Hvordan mener utvalgene og politikerne dette prosjektet har gått så langt?

Lærere rapporterer i dag om høy arbeidsbelastning. De føler ikke at de får gjennomført arbeidsoppgavene sine. De har ikke tilgang på nødvendige ressurser og verktøy. De har de fleste steder ikke tilfredsstillende kontorplasser, men det forlanges allikevel stadig høyere tilstedeværelsesplikt på arbeidsplassen. Lærere utsettes i høy grad for slitasje og det som verre er: Stadig mer vold og trusler.

Hvordan er det egentlig tenkt at opphevelse av lærernormen og dermed en ytterligere nedgang på minst 600 årsverk i skolen (som KS har beregnet) skal skape noen forbedringer? Hvordan er det tenkt at dette skal skape en bedre *fellesskole*?

Ovenpå alt dette, har lærerne hatt en svært dårlig lønnsutvikling over tid. Det er stadige omkamper fra arbeidsgiverorganisasjonen rundt arbeidstidsordninger, og det er ikke en gang vilje til å gjøre reelle kartlegginger av lønnsutviklingen fra deres side. Når det derfor er gjort, på en ryddig måte, av andre, vil de ikke forholde seg til disse tallene. Det har derfor oppstått en regelrett tillitskrise fra lærernes side mot KS.

2026 er også et totalforsvarsår i Norge. I en tid med krig og uro i verden, økende propaganda fra flere aktører, samt hardere debattklima, vil vi også hevde at skolen spiller en svært viktig rolle i dette henseende.

Hvor og når er egentlig staten på banen når nødvendige rammer og ressurser i skolen skal sikres? Fra statlig side har vi mest lagt merke til at tvungen lønnsnemnd er tatt i bruk i to av de tre siste lønnsoppgjørene, og lærerne har der fått beskjed om vær så god å forholde seg til arbeidsgivers tilbud. Hvordan er det tenkt at dette skal være med på å

sikre rekruttering av de beste hodene og hjertene til læreryrket i framtida, når det allerede er svært lav søkning til og gjennomføringsgrad på studiet?

Det ropes og skrikes i offentligheten, og også fra mange politikere, om hvor viktig skolen er, og alt som må bli bedre i skolen. Da er spørsmålet: Mener de alvor? Ser de hvor langt forfallet har kommet? Ser de hva vi risikerer med ytterligere nedskjæringer? Når skal gjenoppbyggingen av Norges fellesskole påbegynnes?

Vi står overfor en korsvei nå: Ønsker utvalgene og politikerne egentlig å sikre og beholde en *fellesskole* eller å *felle* skolen?